

Міжнародний день толерантності

16 листопада в усьому світі відзначається Міжнародний день толерантності. Його запровадили у 1995 за рішенням ЮНЕСКО. Саме цього дня ухвалили Декларацію принципів терпимості, в якій йдеться про рівність усіх людей, незалежно від їхнього віросповідання, етнічної належності чи кольору шкіри.

Толерантність належить до основоположних демократичних принципів, пов'язаних з концепціями плюралізму, соціальної свободи і прав людини. Проблема толерантності набула особливої актуальності з розвитком загальносвітових інтеграційних процесів у різних галузях економічного, культурного, суспільного життя, освіти. Ці принципи закріплені у Загальній декларації прав людини, що проголошує неприйняття усіх форм дискримінації, недопущення геноциду і покарання за нього.

Декларація принципів толерантності

Держави-члени Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, що зібралися в Парижі на двадцять восьму сесію Генеральної конференції 25 жовтня - 16 листопада 1995 р.,

Преамбула

пам'ятаючи про те, що Статут Організації Об'єднаних Націй проголошує: „Ми, народи Об'єднаних Націй, сповнені рішучості врятувати прийдешні покоління від лиха війни ... знову утвердити віру в основні права людини, в гідність та цінність людської особистості ... і з цією метою виявляти терпимість і жити разом, у мирі один з одним, як добрі сусіди”,

нагадуючи про те, що в Преамбулі Статуту ЮНЕСКО, затвердженого 16 листопада 1945 р., підкреслюється, що „мир має ґрунтуватися на інтелектуальній та моральній солідарності людства”,

нагадуючи також про те, що у Загальній декларації прав людини проголошується, що „кожна людина має право на свободу думки, совісті та віросповідання” (стаття 18), „на свободу переконань і на їхнє вільне висловлювання” (стаття 19) і що освіта „повинна сприяти взаєморозумінню, толерантності та дружбі між усіма народами, расовими і релігійними групами” (стаття 26),

беручи до уваги відповідні міжнародні акти, в тому числі:

- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права;
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права;
- Міжнародну конвенцію про ліквідацію всіх форм расової дискримінації;
- Конвенцію про запобігання злочинам геноциду та покарання за нього;
- Конвенцію про права дитини;
- Конвенцію 1951 р. щодо статусу біженців та Протокол 1967 р. стосовно статусу біженців, а також регіональні правові акти в цій галузі;
- Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок;
- Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведіння і покарання;

- Декларацію про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії та переконань;

- Декларацію щодо прав осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних або мовних меншин;

- Декларацію щодо заходів по ліквідації міжнародного тероризму;

- Віденську декларацію та Програму дій Всесвітньої конференції з питань прав людини;

- Декларацію та Програму дій, ухвалених під час Всесвітньої зустрічі на вищому рівні в інтересах соціального розвитку, що відбулася в Копенгагені;

- Декларацію ЮНЕСКО про раси та расові забобони;

- Конвенцію та Рекомендацію ЮНЕСКО про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти;

пам'ятаючи про цілі проголошених ООН третього Десятиріччя дій по боротьбі проти расизму та расової дискримінації, Десятиріччя освіти в галузі прав людини та Міжнародного десятиріччя корінних народів світу,

враховуючи рекомендації регіональних конференцій, проведених згідно з резолюцією 27С/5.14 Генеральної конференції ЮНЕСКО в рамках проголошеного Організацією Об'єднаних Націй Року толерантності, а також висновки і рекомендації інших конференцій та нарад, організованих країнами-членами в рамках програми Року толерантності,

відчуваючи занепокоєння у зв'язку з актами нетерпимості, насильства, тероризму, ксенофобії, агресивного націоналізму, расизму, антисемітизму, відчуження, маргіналізації та дискримінації щодо національних, етнічних, релігійних і мовних меншин, біженців, робітників-мігрантів, іммігрантів та соціальне найменш захищених груп у суспільстві, а також актами насильства та залякування щодо окремих осіб, які реалізують своє право на свободу думки і висловлювання переконань, проявами, що почастишали останнім часом і становлять загрозу зміцненню миру та демократії на національному і міжнародному рівнях,

звертаючи особливу увагу на обов'язок країн-членів розвивати та забезпечувати поважання прав людини та основних свобод для всіх без винятку незалежно від їхньої раси, статі, мови, національної належності, релігії або стану здоров'я і боротися з проявами нетерпимості,

приймають та урочисто проголошують цю Декларацію принципів толерантності, сповнені рішучості зробити все необхідне для утвердження ідеалів толерантності в суспільстві, оскільки толерантність є не тільки важливим принципом, а й необхідною умовою миру та соціально-економічного розвитку всіх народів,

ми проголошуємо таке:

Стаття 1 - Поняття толерантності

1.1 Толерантність означає поважання, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Формуванню толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті і переконань. Толерантність - це єдність у різноманітті. Це не тільки моральний обов'язок, а й політична та правова потреба. Толерантність - це те, що уможливорює досягнення миру, сприяє переходу від культури війни до культури миру.

1.2 Толерантність - це не поступка, поблажливість чи потурання. Толерантність - це, передусім, активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини. Толерантність у жодному разі не може бути виправданням посягання на ці основні цінності. Толерантність повинні виявляти кожна людина, групи людей та держави.

1.3 Толерантність - це обов'язок сприяти утвердженню прав людини, плюралізму (є тому числі культурного плюралізму), демократії та правопорядку. Толерантність - це поняття, що означає відмову від догматизму і абсолютизму, утвердження норм, закріплених у міжнародно-правових актах у галузі прав людини.

1.4 Стосовно поважання прав людини виявлення толерантності не означає терпимого ставлення до соціальної несправедливості, відмови від своїх або прийняття чужих переконань. Це означає, що кожен може дотримуватись своїх переконань і визнає таке саме право за іншими. Це означає визнання того, що люди з природи своєї відрізняються зовнішнім

виглядом, становищем, мовою, поведінкою і мають право жити в мирі та зберігати свою індивідуальність. Це також означає, що погляди однієї людини не можуть бути нав'язані іншим.

Стаття 2 - Державний рівень

2.1 На державному рівні реалізація принципу толерантності передбачає існування справедливого та неупередженого законодавства, дотримання правопорядку, судово-процесуальних та адміністративних норм. Необхідно також, щоб економічні і соціальні можливості були доступними для кожної людини без будь-якої дискримінації. Відчуження і маргіналізація можуть стати причиною пасивності, ворожості та фанатизму.

2.2 Для того, щоб зробити суспільство толерантнішим, державам слід ратифікувати існуючі міжнародні конвенції з питань прав людини і, в разі потреби, розробити нове законодавство з метою забезпечення в суспільстві рівноправних відносин і рівних можливостей для всіх груп і кожної окремої людини.

2.3 В інтересах міжнародної злагоди принципово важливо, щоб кожна людина, громада та нація усвідомлювали та поважали багатокультурний характер людського співтовариства. Без толерантності не може бути миру, а без миру неможливі розвиток і демократія.

2.4 Нетолерантність може набувати форми маргіналізації соціальне найменш захищених груп, їхнього вилучення із суспільного та політичного життя, насильства і дискримінації щодо них. Як проголошує Декларація про раси та расові забобони, „Всі люди та групи людей мають право відрізнятись один від одного" (стаття 1.2).

Стаття 3 - Соціальні аспекти

3.1 Толерантність особливо важлива в сучасному світі, який характеризується глобалізацією економіки і зростаючою мобільністю, швидким розвитком комунікації, інтеграції та взаємозалежності, великомасштабними міграційними процесами і переміщенням населення, урбанізацією і трансформуванням соціальних моделей. Оскільки кожна частина світу характеризується різноманіттям, ескалація нетерпимості та розбрату потенційно загрожує всім регіонам. Від такої загрози неможливо

відмежуватися національними кордонами, тому що вона має глобальний характер.

3.2 Толерантність необхідна у взаєминах між окремими особами, в сім'ї та громаді. У школах, університетах та осередках неформальної освіти, удома і на роботі необхідно формувати атмосферу толерантності, стосунки відкритості, уважність один до одного та почуття солідарності. Засоби комунікації здатні відіграти конструктивну роль у сприянні вільному і відкритому діалогу та спілкуванню, роз'ясненню ваги толерантності та загроз, що їх несе байдужість до проявів нетолерантності з боку груп та ідеологій.

3.3 У Декларації ЮНЕСКО про раси та расові забобони проголошується, що слід вживати необхідних заходів з метою забезпечення рівності у праві на гідність та інших правах окремих осіб і груп людей. У цьому зв'язку особливу увагу слід зосередити на найменш соціально захищених групах, які перебувають у несприятливих соціальних чи економічних умовах, для того щоб надати їм правового та соціального захисту, зокрема в житлових питаннях та питаннях зайнятості, охорони здоров'я, забезпечити повагу до самобутності їхньої культури та цінностей, сприяти їхньому соціальному і професійному зростанню та інтеграції, зокрема засобами освіти.

3.4 Для розв'язання цього глобального завдання необхідно здійснювати відповідні наукові дослідження та створювати інформаційні мережі з метою координації діяльності міжнародного співтовариства, у тому числі залучати соціальні науки до проведення глибинного аналізу причин такого становища та до ефективних протидій негативним явищам, а також здійснювати наукові дослідження та моніторинг з метою сприяння виробленню політичних рішень та нормативній діяльності держав-членів.

Стаття 4 - Виховання

4.1 Виховання є найефективнішим засобом запобігання проявам нетерпимості. Виховання в дусі толерантності починається з прищеплення людям знань про їхні права та свободи з метою забезпечити їхню реалізацію та зміцнити прагнення кожного до захисту прав інших.

4.2 Виховання в душі толерантності слід розглядати як невідкладне завдання; у зв'язку з цим необхідно сприяти розробці навчальних мето-дик для формування толерантності на систематичній і раціональній основі, розкриваючи культурні, соціальні, економічні, політичні та релігійні чинники нетерпимості, що призводять до насильства і відчуження. Політика і програми в галузі освіти повинні сприяти покращанню взаєморозуміння, зміцненню солідарності і толерантності у спілкуванні як між окремими особами, так і між етнічними, соціальними, культурними, релігійними і мовними групами та націями.

4.3 Виховання в душі толерантності має бути націлене на протидію негативним впливам, які викликають страх та відособлюють від інших. Воно повинне розвивати в молоді здібності до незалежного мислення, критичної оцінки та формувати високі моральні критерії.

4.4 Ми заявляємо про свою готовність підтримувати і втілювати в життя програми наукових досліджень у галузі соціальних наук та виховання в душі толерантності, прав людини та ненасильства. Це означає, що слід приділяти особливу увагу питанням підвищення рівня педагогічної підготовки, навчальних планів, змісту підручників і занять, удосконалення інших навчальних матеріалів, застосовуючи нові освітні технології з метою виховання чуйних і відповідальних громадян, відкритих до сприйняття інших культур, здатних цінувати свободу, поважати людську гідність та індивідуальність, запобігати конфліктам або розв'язувати їх ненасильницькими засобами.

Стаття 5 - Готовність до дії

Ми зобов'язуємося сприяти формуванню психології толерантності та ненасильства, використовуючи для цього програми та заклади в галузі освіти, науки, культури і комунікації.

Стаття 6 - Міжнародний день толерантності

Для того, щоб піднести громадську свідомість, звернути увагу на небезпеку, приховану в нетерпимості, протидіяти її проявам, сприяти формуванню психології толерантності та вихованню в її душі, ми урочисто проголошуємо 16 листопада щорічним Міжнародним днем толерантності...

Методичні рекомендації та поради щодо проведення Міжнародного дня толерантності.

*Ображаючи іншого, ти не
турбуєшся про самого себе
(Леонардо да Вінчі)*

16 листопада в усьому світі відзначається Міжнародний день толерантності. Його запровадили у 1995 р. за рішенням ЮНЕСКО. Саме цього дня ухвалили Декларацію принципів терпимості. У ній йдеться про рівність усіх людей, незалежно від їхнього віросповідання, етнічної належності чи кольору шкіри. Ці принципи закріпили у Загальній декларації прав людини, що проголошує неприйняття усіх форм дискримінації, недопущення геноциду і покарання за нього.

Толерантність — здатність індивіда сприймати без агресії думки, які відрізняються від власних, а також особливості поведінки та способу життя інших. Терпимість до іншого (незвичного) способу життя, поведінки, звичаїв, почуттів, ідей, вірувань. Толерантність має свій діапазон, виходячи за який індивід втрачає можливість для нормального існування. Це також стосується і більших утворень; громада, нація, етнос, раса.

Проблема толерантності виникла ще в античні часи, коли люди з різними віросповіданнями змушені були жити разом у межах великих імперій, наприклад, імперії Александра Македонського і наступників. Так, Антиох IV Єпіфан , прихильник грецької культури, прагнути "еллінізувати" євреїв, котрі мешкали у його володіннях, освятив іудейський храм Зевсу Олімпійському, що стало приводом до повстання, початку боротьби євреїв за незалежність під проводом Маккавеїв. Юліан Відступник був останнім античним імператором, котрий здійснив спробу відвернути Римську імперію від християнства.

У філософському контексті проблему толерантності одним з перших розглянув англійський філософ Дж. Локк (1632—1704). Його дослідження "Листи про толерантність" (1668) вміщує принципові етичні настанови, застереження проти будь-якого примусу і насильства церкви та держави над людиною.

Вважається, що особлива толерантність властива ескімосам, жителям далекої Півночі (Північна Америка). В їхньому спілкуванні відсутнє поняття "війна", образливі вислови. Якщо ж виникає сварка, то її припиняють у

своєрідний спосіб. Ображений висловлює скаргу піснею, виконуючи її у супроводі бубна. Та, головне, пісня звучить на спільному, спеціально організованому частуванні, де мають бути присутніми сам кривдник і друзі з обох сторін. Якщо виконання пісні присутні схвалюють, то скарга виконавця вважається справедливою, у протилежному випадку на нього накладається стягнення (наприклад, частування відбувається за його рахунок).

Толерантність належить до основоположних демократичних принципів, пов'язаних з концепціями плюралізму, соціальної свободи і прав людини. Проблема толерантності набула особливої актуальності з розвитком загальносвітових інтеграційних процесів у різних галузях економічного, культурного, суспільного життя, освіти. Бути толерантним — означає виявляти повагу до іншого способу життя, інших почуттів, традицій, ідей, вірувань.

Виявлення толерантності не означає терпимого ставлення до соціальної несправедливості, відмови від своїх або прийняття чужих переконань. Це означає, що кожен може дотримуватись своїх переконань і визнає таке ж право за іншими, свідчить про визнання того, що люди за природою своєю відрізняються зовнішнім виглядом, становищем, мовою, поведінкою і мають право жити в мирі, в гармонії з собою і навколишнім світом та зберігати свою індивідуальність. А також означає, що погляди однієї людини не можуть бути нав'язані іншим. Без толерантності не може бути миру, а без миру неможливі розвиток і демократія.

Толерантність необхідна у взаєминах між окремими особами, в сім'ї та у громаді. У школах, університетах та осередках неформальної освіти, вдома і на роботі необхідно формувати атмосферу толерантності, душевності, стосунки відкритості, уважність один до одного та почуття солідарності. Все це приходить через виховання. Виховання є найефективнішим засобом запобігання проявам нетерпимості.

Вихованню в душі толерантності сприяє прищепленню почуття солідарності як між окремими особами, так і мовними групами та націями. В інтересах міжнародної злагоди принципово важливо, щоб кожна людина, громада та нація усвідомлювали і поважали багатокультурний характер людського співтовариства.

Виховання в душі толерантності починається з прищеплення людям знань про їхні права і свободи з метою забезпечення їх реалізації та зміцнення прагнення кожного до захисту прав інших. На сьогоднішній день

толерантність розглядається в контексті таких понять як визнання, прийняття, розуміння.

Визнання – це здатність бачити в іншому саме іншого, як носія інших цінностей, іншої логіки мислення, інших форм поведінки.

Прийняття – це позитивне відношення до таких відзнак.

Розуміння – це уміння бачити іншого із середини, здатність поглянути на його світ одночасно з двох точок зору: своєї власної та його.

Толерантність являє собою нову основу педагогічного спілкування вчителя і учня, суть якого зводиться до таких принципів навчання, які створюють оптимальні умови для формування в учнів культури гідності, самовираження особистості, виключають чинник боязні неправильної відповіді.

Толерантність в новому тисячолітті – спосіб виживання людства, умова гармонійних стосунків в суспільстві.

На сьогоднішній день виникає необхідність виховання культури толерантності з найперших днів навчання.

Одному із завдань у формуванні особистості молодшого школяра є збагачення його етичними уявленнями та поняттями. Ступінь оволодіння ними у дітей різна, вона залежить від розвитку дитини, його життєвого досвіду.

Заходи, в яких беруть участь батьки, служать хорошим прикладом взаємодії двох найважливіших чинників в житті дитини, школи і сім'ї, що об'єднали свої зусилля в учбовому процесі, направленому на виховання відкритого, неупередженого відношення до людського різноманіття.

Основні принципи толерантності мають чимало точок дотику з ідеями гуманістичної психології, особливо, коли розглядати і осмислювати суть особистості, її духовний світ. Перед сучасними педагогами стоїть завдання цілісного розвитку дитини, а для цього потрібен деякий освітній простір, що дає людині можливість самореалізації і вибору. Розв'язання цього завдання можливо лише в атмосфері позитивного психологічного клімату. Виховання в дусі толерантності включає проблеми, які турбують сучасних школярів і які можна згрупувати за такими основними напрямками:

стосунки учня з однокласниками;

стосунки його з батьками;

усунення конфліктних ситуацій з учителями.

Кожен вчитель постійно повинен удосконалювати себе, прагнути таких стосунків з учнями, які були б побудовані на повазі й любові. А особливо в наш час, коли довкола стільки несправедливості, зла та жорстокості, коли діти й підлітки потрапляють у світ наркотиків та алкоголю. Адже та соціальна дійсність, яка оточує нас, часто спотворює стосунки між вчителем та учнями. Педагог повинен вміти реально оцінити становище учня, звернути увагу не лише на його проблеми у школі, а й удома. Це ключ до вирішення багатьох проблем, часом й конфліктів, які виникають у процесі виховної діяльності.

Під процесом виховання толерантності мається на увазі створення простору прямої чи опосередкованої взаємодії різних ззовні чи за поведінкою людьми, їхніми співтовариствами, інакше кажучи, співіснування різного.

Виховання дітей у родині - спеціальна педагогічна діяльність батьків, у якій реалізується функція родини із соціалізації дитини. Дослідження показують: велика частина родин здійснює виховання на низькому рівні, неусвідомлено, стихійно, безвідповідально. Дітей виховують, дотримуючись моделей поведінки власних батьків, перекладаючи виховання на школу, не знаючи, що і як треба робити.

Для того щоб батьки могли виховувати дітей у дусі толерантності, необхідне володіння відповідними знаннями, потрібно формувати в дітей систему цінностей, в основі якої лежать такі загальні поняття, як консенсус, компроміс, взаємоприйнятність і терпимість, прощення, ненасильство, співчуття, розуміння, співпереживання тощо.

Виховувати толерантність у родині - значить прищеплювати повагу, прийняття та правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження та способів проявів людської індивідуальності. Їй сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совісті й переконань.

Принципи виховання толерантності в родині

Принцип зв'язку виховання толерантності з життям. Батьки повинні орієнтувати підлітка не тільки на ситуації в суспільстві взагалі, а й на життєві ситуації, пов'язані з толерантною взаємодією у спілкуванні дитини з близькими, друзями, педагогами.

Принцип поважного ставлення до особистості. Незалежно від позиції дитини, її світогляду, поважне ставлення до неї є необхідним принципом

виховного процесу. При формуванні толерантності цей принцип здобуває подвійну значущість. Поважаючи та приймаючи (не обов'язково погоджуючись) позицію й думку дитини, але при необхідності коректуючи їх, ми показуємо їй приклад толерантного ставлення до людини з іншим поглядом на світ.

Принцип опори на позитивне в дитині. Виховуючи дану моральну якість, ми повинні підтримувати розвиток, бачити в підлітку особистість, яка саморозвивається, готову до змін і самореалізації. При цьому основою успішності процесу виховання толерантності в підлітків стає актуалізація позитивних рис, позитивного соціального досвіду, розвинених (нехай навіть у невеликому ступені) конструктивних умінь взаємодії з людьми.

Принцип соціальної обумовленості процесу виховання толерантності. Виховання толерантності багато в чому обумовлене впливом соціального середовища. Необхідно вивчити соціальне середовище й переносити в нього ідеї толерантності, підбираючи для цього відповідні форми, методи та прийоми роботи. З даним принципом тісно пов'язаний наступний принцип виховання толерантності.

Принцип завуальованості педагогічних впливів та опори на активність дитини. Специфіка морального виховання полягає в тому, що дії дорослих із формування основ поведінки дітьми та підлітками сприймаються як моралізування й тому вони часто пручаються впливам. Для того щоб уникнути подібної ситуації, варто спиратись на непрямі методи та прийоми роботи. Однак толерантність не може бути засвоєна під чисто зовнішнім впливом, вона базується на персональній автономії і є принципом життя самої людини.

Принцип єдності знання та поведінки. Даний принцип вимагає побудови виховного процесу формування толерантності на двох взаємозалежних рівнях: інформаційному (який дає знання про толерантність, її складові, її прояви, про багатомірність людського буття, формування установки на толерантність) і на поведінковому (озброєння вміннями та навичками толерантної взаємодії), що складають єдине ціле. Основним критерієм сформованості толерантності повинне стати вміння конструктивно, толерантно взаємодіяти з людьми та групами, що мають визначені відмінності.

Від того, який тип виховання переважає в родині, залежить, яка тут виросте людина. Головні методи виховання в родині - це приклад, спільні з

батьками заняття, бесіди, підтримка підлітка в різних справах, у вирішенні проблем, залучення його в різні види діяльності в родині та поза нею. Підліток освоює соціальні зв'язки та ролі у світі; стаючи старше, він усе більше орієнтується на однолітків і соціальні інститути. Батьки, даючи йому відносну свободу, повинні бути надійним тилом для нього, створювати в нього почуття впевненості, які його зрозуміють і підтримають у важкій ситуації.

Діти використовують для словесних «уколів» такі особливості:

Зовнішності. Діти відзначають яскраві особливості зовнішності: «товстуни», «кістяк», «рудий», «коса». Часто це також характеристики, пов'язані з акуратністю: «замазура», «задрипанка», «лохматий»;

Поведінки. «Черепаха», «плакса», «боягуз», «жаднюга» - варіації таких образ щодня можна почути на дитмайданчиках;

Національне питання. Слова нетерпимості в цьому випадку діти «підхоплюють» у дорослих. Саме вони навчають їх звертати увагу на колір очей і волосся та робити на основі цього неправомірні висновки;

Стать і вік. Діти часто дражнять один одного «дівчам» (часто як синонім «плакси» або стосовно хлопчиків, які товаришують з дівчатами), а також «малим» («маленький» як синонім «дурний»);

Розум і успішність. Якщо дитина не відрізняється ні активністю, ні гарними навичками спілкування, ні досягненнями у заняттях, то він часто може почути: «тупак», «невдаха», «зануда», «заучка».

Звичайно, це впливає на «старт» в житті. Діти, яких багато дражнять, стають замкненими в собі, невпевненими. Нетерпимість негативно впливає як на особистість того, хто її виявляє, так і на особистість того, по відношенню до кого вона виникає. Коли мова йде про вашу дитину, важливо зрозуміти, на якій стороні «поля» вона грає. Пам'ятайте, що зерно терпимості закладається саме зараз. Від того, як реагують на «жарти» батьки, залежить, чи буде дитина, коли вона виросте, терпимою до особливостей майбутнього партнера, друзів і просто оточуючих.